

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 2016/56416-2

Arkivkode: 008

Dato: 04.01.2017

Bufdirs svar på høringsuttalelse om forslag til ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Det vises til invitasjon til høring om forslag til ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver datert 20.oktober 2016. Nedenfor følger Bufdirs høringsinnspill. Vi har spesielt lagt vekt på barnehagens brede samfunnsmandat, blant annet som voldsforebyggende instans og på inkludering- og likestillingsområdet.

Bufdir er fagdirektorat på barneverns- og oppvekstfeltet, og innen likestillingsområdet.

Pkt. 1. Barnehagens verdigrunnlag

Forslag til innhold i del 1

I del 1 om barnehagens verdigrunnlag spiller vi inn forslaget om å ha en egen underoverskrift om FNs barnekonvensjon som tematiserer barns rettigheter. Vi begrunner dette med at en slik tematisering i verdigrunnlaget vil synliggjøre viktigheten av å integrere rettighetsperspektivet i barnehagehverdagen. Ved å løfte frem Barnekonvensjonen som en del av barnehagens verdigrunnlag legges det til rette for at ledere og ansatte kan omsette barnekonvensjonen i praksis gjennom sitt arbeid, og på denne måten bidra til å styrke barns rettigheter. Tydeliggjøring av barnekonvensjonen som rammer for det pedagogiske arbeidet vil også bidra til å styrke ansatte og barns kunnskap om barns rettigheter i et bredt perspektiv.

Videre er det nødvendig med en tydeliggjøring av at barn lever et liv også utenfor barnehagen, og at barnehagen skal samtale med, involvere og støtte barn slik at de bedre kan håndtere erfaringer og utfordringer de møter i hjemmet og på andre arenaer utenfor barnehagen. Dette gjelder også vanskelige og vonde erfaringer i barns liv. Dette skal bidra til sikring av barns gode omsorgsvilkår i og utenfor barnehagen.

Endring av formulering

På side 6 i utkast til rammeplan står det:

«Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Barnehagen skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og vite hvordan den kan forebygge og oppdage omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet.»

Vi foreslår en endring av dette avsnittet til følgende:

«Barnehagen skal fremme god psykisk og fysisk helse i et livsløpsperspektiv. Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Barnehagen skal bidra til å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep,

og følge opp barn utsatt for vold og overgrep i nære relasjoner i samarbeid med andre relevante tjenester. Barnehagen skal vite at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og ha tilstrekkelig kompetanse til å utføre voldsforebyggende arbeid. Dette innebærer blant annet en forståelse av hva voldsbegrepet rommer, evne til å snakke med barn om vold og voldserfaringer og evne til å handle riktig ved mistanke og avdekking av vold. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet.»

Voldsseksjonen i Bufdir spiller inn at handlingskompetansen på forebygging av vold som barnehagen er forpliktet å ha (jf. avsnitt om omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep under overskriften Livsmestring og helse) i større grad bør synliggjøres i andre deler av rammeplanen slik det er gjort med mobbing, krenkelser etc. Vi vet at kompetanse til å forebygge vold blant annet innebærer forståelse av hva voldsbegrepet rommer. Fysisk vold, psykisk vold, mobbing, vitne til vold i nære relasjoner, diskriminering, omsorgssvikt, ulike former for seksualisert vold etc. er alt definert som vold. Her har vi i tidligere innspill til rammeplanen for lærerutdanningene i skolen forsøkt å tilstrebe et mangfoldsperspektiv i omtalen av voldsformer, slik at æresrelatert vold, KLL/TVE osv også dekkes relativt eksplisitt. Dette har vi bl.a. gjort gjennom å si at KLL og TVE er fenomener som kan vises senere i livet, men forebygges helt fra tidlig barndom. Videre kan alle voldsformer ha en digital dimensjon. Videre må barnehagelærer opparbeide evne til å snakke med barn om vold og voldserfaringer og ha evne til å handle riktig ved mistanke og avdekking av vold. Dette krever således interaksjon med barna om voldsrelaterte problemstillinger og kompetanse til å håndtere voldsrelaterte problemstillinger bør komme tydelig frem i rammeplanen som helhet for å fremme god psykisk helse i langt livsløp.

I forbindelse med pkt 3 Samarbeid hjem og barnehage ser vi at plikten om å tilrettelegge for samarbeid mellom hjem og barnehage til barnets beste ivaretas godt. Samarbeidet det viser til handler om barnets beste i barnehagen. Det er i flere sammenhenger de siste årene blitt påpekt at barnehagene bør ta et større ansvar for å samarbeide for barnets beste også der hvor barnets «dårlige fungering» handler om faktorer som ligger utenfor barnehagen. I FHIs rapport Rapport 2011:1 Bedre føre var - Psykisk helse: Helsefremmende og forebyggende tiltak og anbefalinger beskrives barnehagens rolle som helsefremmende og forebyggende aktør. I tillegg skriver Nordens velferdssenter i 2012 rapporten «Tidiga insatser för familjer» som omhandler forebyggende intervensjoner overfor familier i risiko og sosial marginalisering at barnehagene i Norden har en unik mulighet, og også et ansvar, for å fange opp barn i risiko. I motsetning til mange andre europeiske land, går så godt som alle barn i barnehage. Barnehagene har en mulighet, både å fungere som en rekrutteringsbase, men også som en arena hvor det gjennomføres foreldretiltak. To nye kunnskapsstater Bufdir har fått utarbeidet viser også til barnehagenes uforløste potensial som universelt forebyggende tiltak som kan bidra til å «oppdage og å vise vei til riktig hjelp til riktig tid». (Faforapport 2016:29 Foreldreveiledning- virker det, og FHIs rapport Kunnskapsstatus om gruppeintervensjoner på familiefeltet). Barnehagene har et fortrinn fordi de kjenner både barn og foreldre bedre enn for eksempel helsestasjonene gjør, og dermed har anledning til å tilpasse kursene etter ulike familiers ulike behov. Barnehagens personell bør tilrettelegge for dialog med foreldre når barn viser tegn at det er noe som plager barnet men som ikke nødvendigvis kan knyttes til barnehagen. Dette kan for eksempel være barnets foreldre sine problemer. Barnehagen bør undersøke sammen med foreldre om det er noe i barnets liv utenfor barnehagen som kan bedres til barnets beste. Handler det om samlivsbrudd, konflikt mellom foreldre ved samlivsbrudd eller andre relasjonelle problemer. Det er ønskelig at personalet ikke bare kjenner til opplysningsplikten til barnevernet, men også at barnehagen har kjennskap til hvor familiene kan få hjelp for eksempel på helsestasjon eller i familievernkontorene.

På lik linje med mange tjenester i kommunene bør også barnehagene ha plikt til å samarbeide når dette er til det beste for barnet. Det kan være samarbeid med skole, helsestasjon, familievern, barnevern, politi og nav.

I det følgende kommer innspill fra Bufdirs Likestillingsavdeling:

Demokrati

- Kommentar: Kunnskaper og ferdigheter som trengs for å være aktiv og selvstendig deltaker i et demokratisk samfunn må læres, og barnehagen er en viktig aktør for en slik læring.

Forslag til ny andresetning:

Barnehagen skal legge til rette for å utvikle barns demokratiske kompetanse og kunnskap om menneskerettigheter.

Likestilling og likeverd

- Kommentar: Som del av verdigrunnlaget bør prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering i den pedagogiske virksomheten synliggjøres, i tillegg til at kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk også bør bli fremhevet.

Forslag til tillegg i første og andre setning i første avsnitt:

«Barnehagen skal fremme likeverd, likestilling og ikke-diskriminering. Disse verdiene skal prege barnehagens pedagogikk og arbeid slik at alle barna har like muligheter uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk og religion.»

- Kommentar: I de to første setningene i andre avsnitt er kjønn synliggjort, men ikke de andre diskrimineringsgrunnlagene. Dette er uheldig.

Forslag til endringer i første og andre setning i andre avsnitt:

«Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling og ikke-diskriminering, og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Alle skal ha like mulighet til å bli sett og hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. «

- Kommentar: Personalet bør ikke bare reflektere over egne holdninger, men også formidle de forventede holdningene til barn og foresatte.

Forslag til ny siste setning i andre avsnitt:

«Personalet må reflektere over sine egne holdninger, for best mulig å kunne formidle og fremme barnehagens verdigrunnlag om likeverd og likestilling. «

Pkt.3 Samarbeid mellom hjem og barnehage

- Kommentar: Det er viktig å ta hensyn til foreldrenes kjennskap til barnehagen og dens innhold, samt deres kunnskapsnivå i norsk.

Forslag til ny nest siste setning i tredje avsnitt:

«I kommunikasjonen er det viktig at barnehagepersonalet tar hensyn til foreldrenes/foresattes norskkunnskaper og kjennskap til barnehagens innhold og praksis.»

-

Pkt. 3 (egentlig 4) Barnehagens formål og innhold

Barnehagen skal ivareta barnas behov for lek

- Kommentar: Dette avsnittet bør i tillegg ta med nødvendigheten av å ivareta behovene til barn med funksjonsnedsettelse og funksjonsutfordringer.

Forslag til ny siste setning i avsnittet:

«Barnehagens fysiske miljø må sikre at alle barn får gode muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter.»

Barnehagen skal fremme læring

- **Forslag til tillegg tilslutt i første kulepunkt:**
-... allsidige utvikling, uavhengig av barnets sosiale bakgrunn, funksjonsevne, etniske tilhørighet, kjønn, seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet
- **Forslag til ny formulering av siste kulepunkt:**
- sørge for at alle barn får utfordringer og mestringsopplevelser i tråd med egne forutsetninger, og legge til rette for at de kan bidra i egen og andres læring

Barnehagen skal fremme sosial kompetanse

- Kommentar: Det er viktig at barna lærer sammenhengen mellom respekt og toleranse for ulikheter og mangfold på den ene siden og å aktivt utestå fra diskriminering, mobbing og krenkelser på den andre siden.

Forslag til tillegg i første kulepunkt:

*- støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle, **uavhengig av bakgrunn og funksjonsevne** kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner*

Forslag til nytt nest siste kulepunkt:

- aktivt støtte barna i å vise respekt og toleranse for ulikhet og mangfold mellom barn

Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse

- Kommentar: I dette punktet er det naturlig å få fram at alle barn, uavhengig av funksjonsutvikling og nivå, ivaretas i arbeidet med kommunikasjon og språkkompetanse

Forslag til ny siste setning i andre avsnitt:

Barn med forsinket eller skjev språkutvikling skal sikres god og tilrettelagt stråkestimulering.-

Forslag til tillegg i nest siste kulepunkt:

*- følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive, har sen **eller skjev** språkutvikling*

Pkt. 5 (egentlig 6) Barnehagens fagområder

Kommunikasjon, språk og tekst

- Kommentar: I dette punktet bør kommunikasjonens og språkbrukens betydning for toleranse, respekt, ikke-diskriminering og avstand fra hatspråk og trakassering tydeliggjøres bedre.

Forslag til ny siste setning i første avsnitt:

Barnehagen skal aktivt formidle nulltoleranse for mobbing og hatefull kommunikasjon og språkbruk mellom barna.

Forslag til tillegg til det siste kulepunkt under Personalet skal:

- inkludere barna i språkstimulerende aktiviteter, og være spesielt oppmerksom på barn med sen eller skjev språkutvikling og deres særskilte behov.

Forslag til et nytt siste kulepunkt under Personalet skal:

- selv ha et språk som fremmer respekt for ulikheter og mangfold mht. til kjønn, etnisitet, seksuell legning og identitet, funksjonsevne og sosial bakgrunn.

Kunst, kultur og kreativitet

- **Forslag til tillegg i siste kulepunkt under Gjennom arbeid ...:**
- opplever glede og stolthet over egne og andres kulturelle tilhørighet

Etikk, religion og filosofi

- Kommentar: Dette avsnittet bør ses i sammenheng med og eventuelt ha en referanse til punktet om demokrati under Barnehagens verdigrunnlag, mht. utvikling av demokratisk kompetanse og ferdigheter om menneskerettigheter.
- **Forslag til endring i andre setning i andre avsnitt:**
Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold, samt bidra til forståelse for og anerkjennelse av andre menneskers livsverden og leveste.

Nærmiljø og samfunn

- **Forslag til et nytt siste kulepunkt under Gjennom arbeid...:**
- få erfaring med lek, samhandling og kommunikasjon med alle barn, uavhengig av funksjonsevne

Pkt. 7 (egentlig 8) Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Tilrettelegging av tilbudet for barn som trenger ekstra støtte

- **Forslag til endring i andre setning:**
stryke ordet «tidlig» før komma og legge til **så tidlig som mulig** sist i setningen.

Avsluttende kommentar

Bufdir har en egen fagseksjon om vold, som koordinerer arbeidet med «En god barndom varer livet ut» – regjeringens tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom. Koordineringen av Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse ligger også i seksjonen. Bufdir, ved Voldsseksjonen, stiller svært gjerne faglige ressurser tilgjengelig for videre dialog og samarbeid omkring innhold i og operasjonalisering av endringene i rammeplanen. Leder for Voldsseksjonen er Tove Bruusgaard, som kan kontaktes på epost tove.bruusgaard@bufdir.no eller telefon 46 61 81 01.

Hvis det er spørsmål i forbindelse med andre innspill så ta gjerne kontakt med Marianne Bie, epost: marianne.bie@bufdir.no

Med hilsen
Wenche Mobråten (e.f)
Avdelingsdirektør

Marianne Bie
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.